

Globális oktatáspolitikai új megközelítésben

KASZA GEORGINA

PhD-hallgató, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

ANTONI VERGER, MARIO NOVELLI & HÜLYA K. ALTINYELKEN (eds): *Global Education Policy and International Development: New Agendas, Issues and Policies*. (Second edition.) London, New York, 2018. Bloomsbury Academic. 328 p. ISBN: 978-1-4411-4390-7

Az Antoni Verger, Mario Novello és Hülya Kosa Altinyelken által szerkesztett *Global Education Policy and International Development: New Agendas, Issues and Policies* c. kötet 2012-ben jelent meg első alkalommal, 2018 januárjában pedig a második kiadása több új esettanulmánnyal látott napvilágot.¹ A könyv 14 tanulmányt tartalmaz, három jól elkülöníthető témakör, terület mentén. Az első három tanulmány elméleti és metodológiai szempontból közelíti meg a kérdést, a következő rész esettanulmányokat, az utolsó két tanulmány pedig következtetéseket, megjegyzéseket tartalmaz. A kötetet számos, a különböző térségeket képviselő, ismert szerző jegyzi, mint például Robert Dale, Gita Steiner Khamsi vagy Susan L. Robertson.

A globális oktatáspolitikai (global education policy) nem egy világos, jól körülhatárolt koncepció, inkább egyfajta új, elsősorban a tudomány világában használt fogalmi keretként szolgál, amelynek segítségével az oktatáspolitikában zajló folyamatokat értelmezni, tanulmányoz-

ni tudják a különböző tudományterület kutatói, elemzői. Ezen a kereten belül a globalizmus oktatáspolitikára gyakorolt hatásáról vagy az oktatáspolitikai globális szintéren való formálásáról is gondolkodni lehet. A könyv értelmezése szerint az eddigi uralkodó koncepciók inkább az oktatáspolitikai folyamatok nemzetközi dimenzióját ragadták meg, és nem fókuszáltak megfelelően az oktatáspolitikai-alkotás globális dimenziójára, vagyis arra, hogyan, milyen folyamatok során alakulnak ki a különböző politikák globálisan, illetve hogyan kerülnek a globális agendára.

A kötet első három tanulmánya az alapfogalmak és -folyamatok tisztázására fókuszál. A szerkesztők által jegyzett bevezető tanulmány világos fogalmi keretet ad a kötet további tanulmányainak megértéséhez, és a globalizmus oktatásra gyakorolt hatásán, valamint a globális kormányzás világán kívül hangsúlyosan foglalkozik a nemzetközi szervezetek (pl. OECD, UNESCO, Világbank) globális oktatáspolitikában betöltött szerepével. E szervezetek oktatáspolitikára gyakorolt hatása ma már vitathatatlan, az általuk alkalmazott mechanizmusok, gyakorlatok

¹ Jelen írás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

sokféleségének ismertetése segíti szerepük mélyebb megértését.

Susan L. Robertson a globális oktatáspolitikai kutatásának elméleti és konceptuális hátterével foglalkozik, amellet érvel, hogy a változó világ megértéséhez új paradigmák, értelmezési, elméleti keretek szükségesek. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy hogyan értelmezhető a „globális” az oktatáspolitikai világában. Véleménye szerint ennek tisztázása a téma kutatása szempontjából létfontosságú, és az eddigi megközelítések kritikai elemzése segít a globális oktatáspolitikai megértésében.

Marina Avelar, Dimitra Pavlina Nikita és Stephen J. Ball tanulmánya az oktatáspolitikai hálózatok szerepét elemzi, valamint azzal foglalkozik, hogy az oktatáspolitikai szereplők hogyan használják a különböző találkozókat (megbeszélések, konferenciák, szemináriumok) a globális oktatáspolitikai irányok, megoldások terjesztésére, elmélyítésére. Nemcsak azt elemzi, hogy ezek az összefüggések milyen témák mentén szerveződnek, hanem azt is, hogy az egyes résztvevők, előadók milyen típusú és mélységű szakmai kapcsolatban vannak egymással. A tanulmány a hálózati etnográfia módszerét használva vizsgálja a fenti kérdéseket.

A kötet második részében témájukban, regionális fókuszukban, valamint módszertanukban is változatos esettanulmányokat találunk. Ezek a tanulmányok az alap- és középfokú oktatás világát mutatják be a globális oktatáspolitikai keretrendszerén belül. A recenzió terjedelme nem engedi, hogy minden tanulmányt részletesen bemutassunk, ugyanakkor néhány, hazai szempontból is érdekes eset kiemelése mindenképp indokolt. Camilla Addey és Sam Sellar írása azzal foglalkozik, hogy az egyes országok egyáltalán miért vesznek részt például a PISA-ban, illetve hogy milyen szerepe van a nemzetközi méréseknek

a globális oktatáspolitikában, a globális kormányzás világában. Elemzésük újdonságát, érdekességét az adja, hogy átfogó megközelítésükbe politikai, gazdasági, társadalmi és technikai szempontokat is bevonnak, tágítva ezzel a PISA-ban való részvétel mögötti okok megértését. Egyértelműnek tűnik, hogy a részvétel mögött általában nem egy ok húzódik, valamint hogy az adott kontextus – amelyben a döntés megszületik – megértése kiemelten fontos az elemzéseknel. A szerzők kutatásuk során egyébként arra jutottak, hogy nincs lényegi különbség az alacsony és a magasabb jövedelmű országok között a részvétel mögötti motivációban, okokban.

D. Brent Edwards tanulmánya az iskola- és közösségalapú iskolafejlesztések – mint globális oktatáspolitikai eszközök – történetét, fejlődését írja le az el salvadori, úgynevezett EDUCO közösségalapú iskolafejlesztési programon keresztül. Az esettanulmány részletes képet ad a bevezetés eszközeiről, valamint arról, hogy az miként, milyen mechanizmusokon, promóciókon keresztül vált a globális oktatáspolitikai részévé. Emellett azt is vizsgálja, hogy a program miért tudott hatást kifejteni globális szinten – ellentétben más, szintén a Világbank által támogatott fejlesztési modellekkel. Megtudhatjuk továbbá azt is, hogy az eredeti program hogyan változott az elterjesztés során, s az eredetileg közösségalapú fejlesztés mely elemeket átalakítva vált iskolaalapú fejlesztési programmá.

Hülya Kosar Altinyelken a gyerekközpontú pedagógia elterjedésének esetét vizsgálja Uganda és Törökország példáján keresztül, és azt elemzi, hogy a pedagógia világában milyen egységesítési (homogenizációs, standardizációs) törekvések indultak el. A tanulmány azt vizsgálja, hogy a fejletlenebb országokban, a Globális Dél (Global South) államaiban milyen okok, problémák vezettek a nyu-

gati gyakorlatok, példák átvételéhez. A gyerekközpontú pedagógia bevezetése a két országban nagyon hasonló célok, valamint implementációs mechanizmusok segítségével történt, ugyanakkor igen eltérő pedagógiai eszköztárat, gyakorlatokat eredményezett iskolai, osztálytermi szinten. Ennek okát a szerző abban látja, hogy a pedagógusok felfogása, mindennapi gyakorlata különböző kontextusokhoz alkalmazkodva alakítja ki a gyerekközpontú pedagógiát.

Mieke Lopes Cardozo és Mario Novelli egy sajátos, feszültséggel teli jelenséget, az oktatás krízishelyzetben (háborús konfliktusokban) betöltött szerepét elemzi, annak kialakulását, történetét tekinti át. Az elemzés egyik legfontosabb része azon geopolitikai eseményekre vonatkozik (hidegháború vége, 9/11), amelyek befolyásolták a különböző ösztönző programok átfogó, összehangolt területre való átalakítását. Ezen összehangolásnak egyik legfontosabb eszköze a területen aktív szakemberek, szervezetek hálózatba szerveződése volt. Ez a hálózat egyfajta közvetítő, híd szerepet tölt be a különböző szektorok és aktorok között, amelynek célja, hogy valamiféle transzformatív szerepet is magára vállaljon ezen a területen.

Antoni Verger és munkatársai az ún. alacsony tandíjú magániskolai modell szerepét elemzi (szintén a Globális Dél országaiban). A tanulmány a szegényebb családok szerepét, döntésük motivációs hátterét elemzi, ezenkívül a különböző nemzetközi szervezetek szerepével, valamint a modell nemzeti, továbbá nemzet-

közi szintű kiterjesztésével is részletesen foglalkozik.

Az utolsó tanulmányok egyfajta reflexiók a kötet korábbi tanulmányaira, amelyek Gita Steiner-Khamsi szerint azt mutatják be, hogy a különböző országokban a politikai aktorok miként tesznek kísérletet a globális oktatáspolitikai új, illetve más-más módon történő megfogalmazására. A folyamatok megragadása, elemzése során a szerzőknek számos módszertani és elméleti kihívással kellett szembenézniük. Steiner-Khamsi három megközelítést emel ki: a neoinstitucionalista, a diffúziós/társadalmi hálózati, valamint a közpolitikai kölcsönzési elméletet.

A kötet egymásra épülő, egymást kiegészítő, egymásra utaló, központi témákat feldolgozó tanulmányokból áll. A tanulmányokat nemcsak a témák, hanem az elemzések során használt elméleti keretek (nemzetközi politikai gazdaságtan, társadalmi mozgalmak elmélete, konstruktivizmus) és az alkalmazott módszertanok is összekötik. Ez a sokféleség nagyon jól tükrözi a téma komplexitását, valamint azt a rugalmas, változó keretrendszert, amelyben a globális oktatáspolitikáról gondolkodni lehet. Az esettanulmányok témái, módszerei ugyan sokfélék, ugyanakkor két közös elem megtalálható bennük: mind-egyik tárgyalja, hogy a különböző nemzetközi szervezetek milyen szerepet töltenek be a döntési, értelmezési folyamatokban, valamint hogy milyen mechanizmusokon keresztül tudják befolyásolni, alakítani a nemzeti szintű oktatáspolitikai folyamatokat.